

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ใน การดำเนินการค้น การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน

ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้นประเทศไทยได้มีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อเอาผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะของการฟอกเงินขึ้นมาบังคับใช้อยู่หลายฉบับด้วยกัน ซึ่งบางฉบับก็ล้าสมัยและถูกยกเลิกไปแล้ว บางฉบับยังคงใช้บังคับอยู่ ซึ่งเนื้อหาและบทบัญญัติของแต่ละฉบับก็มีความแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังมีลักษณะของการกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่รวมทั้งมีลักษณะเฉพาะเป็นเรื่องๆ เท่านั้น จนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ขึ้นมาบังคับใช้เป็นฉบับล่าสุด

เพื่อเป็นบทบัญญัติในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับการฟอกเงินในรูปแบบต่างๆ เนื่องจากทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการกระทำความผิด จึงจำเป็นต้องมีมาตรการกฎหมายสำหรับดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น อันเป็นการตัดสินแรงจูงใจและแหล่งเงินทุนในการกระทำความผิด การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้กระทำได้โดยการยึดหรืออายัดและริบทรัพย์สินดังกล่าวโดยให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้น การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของต่างประเทศ

ตามกฎหมายแม่แบบของสหประชาชาติที่เกี่ยวกับการฟอกเงินที่ได้มาจากอาชญากรรมยาเสพติด ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่ากฎหมายของประเทศต่างๆ เหล่านั้น บังเกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้อย่างมาก ผู้เขียนเห็นควรนำมาศึกษาเป็นตัวอย่าง กล่าวคือ

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ก) การตรวจค้น

การค้น ตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาวินิจฉัยไว้ในหลายต่อหลายคดี ยืนตามกันมาเป็นระยะเวลายาวนานแสดงให้เห็นว่า ถ้าการค้นกระทำโดยมิชอบด้วย

กฎหมายแล้ว ของกลางที่ยึดได้ก็ไม่อาจนำมาใช้เป็นพยานในศาลได้ และในบางครั้งการค้นอาจกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ของกลางที่ยึดได้ก็ไม่อาจนำมาใช้เป็นพยานในศาลได้ และในบางครั้ง การค้นอาจกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่การยึดกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของกลางที่ได้จากการยึดโดยมิชอบด้วยก็ไม่อาจใช้เป็นพยานในศาลได้ ฉะนั้น การค้นเพื่อหาของกลางในคดีอาญาจึงมีความสำคัญและมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่อาจกระทบต่อการยึดได้โดยทั่วไป การค้นจะชอบหรือมิชอบต้องพิจารณาจากเงื่อนไข 3 ประการ¹ คือ

1) การค้นได้กระทำโดยความยินยอมจากผู้มีอำนาจโดยถูกต้องหรือไม่ ดังนั้น ในบางกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ตำรวจต้องมีหมายค้น ถึงแม้ตำรวจจะไม่มีหมายแต่ได้รับความยินยอมจากบุคคลที่มีอำนาจให้ความยินยอม ดังนั้น การค้นก็กระทำได้โดยชอบเช่นกัน

2) การค้นได้กระทำไปตามหมายค้น

3) การค้นที่กระทำต่อเนื่องจากการจับ การจับกระทำไปโดยไม่ชอบคือ ไม่ได้กระทำไปโดยไม่ชอบคือ ไม่ได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย (Unreasonable Arrest) การค้นโดยปราศจากหมายดังกล่าวก็จะไม่ชอบทันที เพราะเป็นการค้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร เมื่อการค้นไม่ชอบ ของกลางที่ตำรวจยึดได้ก็ย่อมไม่ชอบเช่นกัน

เหตุอันควรตามหมาย แม้ว่าบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 จะห้ามการยึดโดยการออกหมายถ้าปราศจากเหตุอันควร แต่คำว่า “เหตุอันควร” ก็ไม่ปรากฏว่ามี คำอธิบายว่ามีขอบเขตและความหมายอย่างไร ในสหรัฐอเมริกา ศาลสูงสุดของสหรัฐถือตลอดมาว่าอะไรเป็นเหตุอันควรตามหมายหรือไม่เป็นข้อกฎหมาย และเมื่อเป็นข้อกฎหมายก็เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่เป็นผู้ตีความว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเจ้าพนักงานฝ่ายบริหารนั้น กระทำไปโดยมีเหตุอันสมควรหรือไม่

ข้อความในหมายต้องชัดเจนและระบุเฉพาะเจาะจง ถ้อยคำในมาตรา 4 ของบทแก้ไขรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ตอนหนึ่งว่า “...โดยเฉพาะหมายนั้นต้องระบุสถานที่ที่จะค้น หรือบุคคลที่จะถูกจับกุม หรือสิ่งของที่ที่ยึด” ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาคิดความถ้อยคำดังกล่าวว่าหมายค้นหรือยึดที่ดี ต้องระบุข้อความชัดเจนเพียงพอที่จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการได้อย่างไรก็ตาม กฎหมายมลรัฐต่างๆ อาจจะแตกต่างกันไปบ้างว่ามีข้อความใดที่ต้องระบุลงในหมายบ้าง และความชัดเจนของหมายในแต่ละมลรัฐ กฎหมายของแต่ละมลรัฐอาจบัญญัติไว้ต่างกันก็ได้

¹ สุรพล ไตรเวทย์, แหล่งเดิม, หน้า 36.

ข้อยกเว้น การค้นและยึดโดยไม่ต้องมีหมาย ไม่ใช้ในทุกกรณีที่ต้องมีหมายในการค้น ข้อยกเว้นที่ตำรวจอาจกระทำการค้นได้โดยไม่มีหมาย และยึดสิ่งของที่นำมาเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดได้แก่

- 1) การค้นที่กระทำต่อเนื่องจากการจับ
- 2) การค้นที่กระทำโดยผู้ถูกค้นยินยอม
- 3) การค้นขบวนพาหนะ โดยมีเหตุอันควร
- 4) การค้นในกรณีการหยุดและตรวจหาอาวุธตามร่างกาย

การค้นเพราะมีเหตุฉุกเฉินอย่างยิ่ง ตำรวจอาจทำการค้น โดยไม่มีหมายและยึดสิ่งของที่สงสัยว่าเป็นของที่ใช้ในการกระทำความผิด และได้มาโดยการกระทำผิดไว้เสนอต่อศาลต่อไปได้ แต่ในบางกรณีมีการค้นในความผิดฐานหนึ่งแต่ไปพบสิ่งของต้องห้ามหรือมีไว้เป็นความผิดประจักษ์แก่ตาตำรวจเอง เจ้าพนักงานของรัฐหรือตำรวจ อาจทำการยึดของที่ผิดกฎหมายหรือทรัพย์สินได้ไว้เป็นของกลางในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ถ้าเจ้าพนักงานพบของนั้นปรากฏแก่ตาตัวเองโดยไม่ได้ทำอะไรเพิ่มเติมอีก หลักนี้เรียกว่า “Plain View Doctrine” ซึ่งเป็นหลักการที่ยอมรับกันแล้วว่า ภายใต้สถานการณ์บางอย่าง ตำรวจอาจยึดหลักฐานสิ่งของที่ประจักษ์แก่ตาโดยไม่มีหมายได้ แต่ต้องระลึกไว้ว่าคดีส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ตำรวจมีหมายค้นสำหรับสิ่งของหรือพยานบางอย่างในบางจุด แต่บังเอิญไปพบสิ่งของอื่นที่มีลักษณะที่จะเอาผิด (Incriminating Character) กับจำเลยได้ หรือในบางกรณีการค้นที่กฎหมายยอมให้ทำได้โดยมิต้องได้รับหมายก่อน แต่ไปพบสิ่งของผิดกฎหมายอื่นประจักษ์อยู่แก่ตาโดยบังเอิญ

ข) การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนากฎหมาย เพื่อปราบปรามอาชญากรรมมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจุดสำคัญที่มีการพิจารณากันมากคือ ผลประโยชน์จากการทำผิดกฎหมายที่ได้รับและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญในการกระทำความผิดกฎหมาย²

เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 1987 ประธานาธิบดีเรแกน ได้ลงนามเพื่อประกาศใช้กฎหมาย Anti-Drug Abuse Act 1986 ซึ่ง Subtitle H ของ Title I ของกฎหมายนี้ คือ กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (Money Laundering Control Act of 1986-MLCA)³ โดยแก้ไขเพิ่มเติม Bank Secrecy Act และกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดตามกฎหมายโดยนำมาประมวลไว้ใน 18 U.S.C. มาตรา 1956 ซึ่งการมีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกรรมการเงินเป็นทรัพย์สินที่ได้รับจากการ

² สุรพล ไตรเวทย์ แหล่งเดิม. หน้า 34.

³ สีนาทา ประยูรรัตน์. ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย. หน้า 4 : 15.

ประกอบอาชญากรรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จะต้องรับผิดทางแพ่ง (civil penalties) โดยถูกริบทรัพย์สินทางแพ่ง (civil forfeiture) และรับโทษทางอาญา

อนึ่งมีข้อน่าสังเกตว่า กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา มีหลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์และวิธีการบังคับใช้ที่ประสานสอดคล้องกัน เช่น กำหนดให้เก็บรักษำบันทึกทางการเงินไว้ 5 ปี รวมทั้งกำหนดให้แสดงแหล่งที่มา ปริมาณ และการเคลื่อนย้ายเงินตราของสหรัฐอเมริกา หรือฝากในสถาบันการเงิน เพื่อประโยชน์ทางการสืบสวนทางอาญาและการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม

แม้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสหรัฐอเมริกาจะครอบคลุมถึงความผิดตามกฎหมายในลักษณะต่างๆ มากมาย แต่ก็อาจสรุปหลักการตามที่ปรากฏในมาตรา 1956 (18 U.S.C. 1956) และมาตรา 1957 (18 U.S.C. 1957)⁴ ได้ดังนี้

มาตรา 1956 (Laundering Monetary Instruments) มาตรานี้กำหนดความผิดอาญาสำหรับการปิดบังแหล่งที่มาหรือปิดบังเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษจำคุก 20 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ

มาตรา 1957 (Engaging in Monetary Transactions in Property Derived from Specified Unlawful Activity) มาตรานี้กำหนดให้การรับทรัพย์สิน โดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เป็นรายได้จากธุรกรรมที่มีขอบด้วยกฎหมายเป็นความผิด และกำหนดให้การทำธุรกรรมโดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ทำธุรกรรมนั้นได้มาโดยมีขอบด้วยกฎหมาย และมีมูลค่าเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐเป็นความผิด ทั้งนี้ผู้รับทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายตามที่กำหนดไว้

สำหรับโทษซึ่งกำหนดไว้ในมาตรานี้ เป็นโทษปรับตามที่กำหนดไว้ใน Title 18 คือ จำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

กฎหมายว่าด้วยการยึดทรัพย์สินในสหรัฐอเมริกา

มาตรา 4 บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Bill of Rights) จากการที่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐ ค้น และยึด โดยมีขอบ โดยมีใจความว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีความปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และทรัพย์สินของจากการถูกตรวจค้นหรือยึดโดยไม่มีสาเหตุอันควร จะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมาย เว้นแต่จะมีเหตุอันควร ซึ่งได้รับการยืนยันด้วยคำสาบาน หรือคำปฏิญาณและ โดยเฉพาะหมายนั้นจะต้องระบุสถานที่ที่จะค้น หรือบุคคลที่จะถูกจับกุม หรือสิ่งของที่จะยึด”

⁴ สุรพล ไตรเวทย์. เรื่องเดิม. หน้า 35.

การยึด หมายถึง การเข้าครอบครองพยานวัตถุหรือสิ่งของจากผู้ครอบครองคนก่อน และโดยทั่วไปมักกระทำโดยฝืนใจผู้ครอบครองคนก่อน ทั้งนี้หาจำต้องกระทำโดยใช้กำลังไม่ ดังนั้น คำว่า “ยึด” ในกฎหมายสหรัฐอเมริกา มีความหมายกว้างมากกว่าการยึดทรัพย์สิน หรือ สิ่งของ ตามกฎหมายไทย ซึ่งการยึดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา ยังขยายความรวมถึงกรณีอื่น ๆ เช่น การหยุดบุคคลที่มีพฤติการณ์น่าสงสัย แล้วตรวจตราภายนอกร่างกาย โดยศาลถือว่า การที่เจ้าพนักงานหยุดผู้ต้องสงสัยไว้ และผู้ต้องสงสัยสิ้นเสรีภาพในการไปที่ใด ตามที่ต้องการแม้เพียงชั่วระยะเวลาหรือชั่วคราวก็เป็นการ “ยึด” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 4

ปัญหาคือ มาตรา 4 ของบทแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องการค้นและยึด โดยมีขอบจะใช้กับรัฐบาลกลางเท่านั้น หรือรวมถึงบังคับใช้กับรัฐบาลมลรัฐด้วย

3.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

ก) การตรวจค้น

ประเทศออสเตรเลียยอมรับคอมมอนลอว์ของอังกฤษถือว่าการค้นจะมีได้ก็ต่อเมื่อมีการจับกุมเสียก่อน การค้นโดยทั่วไป จะนำมาซึ่งการที่ตำรวจยึดของกลางตัวผู้ต้องหา หรือในเคสสถานบ้านเรือนของผู้ต้องหา แต่ถึงเข้าใจว่า การยึดกับการค้นไม่ใช่เรื่องเดียวกัน ในออสเตรเลียยอมรับหลักที่ว่าอาจมีการถึงเข้าใจ การยึดกับการค้นไม่ใช่เรื่องเดียวกัน ในออสเตรเลียยอมรับหลักที่ว่าอาจมีการยึดได้โดยไม่ต้องมีการค้นเลย เช่น ในกฎหมายของรัฐวิกตอเรียที่ชื่อว่า The Victorian Police Offences Act 1958 มาตรา 42(1) ให้อำนาจตำรวจของรัฐที่จะยึดสิ่งของที่ตำรวจสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่าจะถูกลักมา หรือ ได้รับมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อของนั้นพบว่าจะอยู่ในการครอบครองของบุคคลใด หรืออยู่ในเคสสถานของบุคคลนั้น จะเห็นว่ารัฐบัญญัติฉบับนี้ ให้อำนาจตำรวจอย่างกว้างมากในเรื่องการยึดสิ่งของที่ถูกตำรวจพบในระหว่างปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ได้ให้อำนาจค้นตัวบุคคล หรือเคสสถานของบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะมีการยึดเกิดก่อนการค้น แต่คดีโดยทั่วไป มักมีการจับกุมก่อนแล้วจึงค้น และตามมาด้วยการยึดในที่สุด ดังที่ผู้พิพากษาคูเปอร์ (Cooper, J.) กล่าวไว้ในคดี Barnett and Grant V. Campbell เมื่อปี ค.ศ. 1902⁵ ซึ่งถือเป็นบรรทัดฐานของหลักการยึดซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการจับ (Seizure Incident to Arrest and Search) ว่า “เราคิดว่ามีหลักกฎหมายที่ยอมรับแล้วว่าตำรวจซึ่งมีอำนาจในการจับกุมผู้ต้องหาโดยชอบด้วยกฎหมาย อาจจะค้นในขณะที่ทำการจับกุมนั้นแล้วยึดและเข้าครอบครองของใด ซึ่งอยู่ในความครอบครองหรือการดูแลของผู้ต้องหาอันเป็นผลต่อเนื่องจากการจับกุม นี่เป็นอำนาจในคอมมอนลอว์ให้ไว้ ไม่ว่าจะการจับนั้นเป็นการจับโดยมิ

⁵ 21 NZLR 484 at491. คดีนี้เป็นคดีเกิดขึ้นใน นิวซีแลนด์ แต่ที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในออสเตรเลียด้วย เพราะอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษด้วยกันในสมัยนั้น.

หมาย หรือไม่จำเป็นต้องมีหมายก็ตามและไม่ว่าความผิดที่ตำรวจเข้าจับกุมจะเป็นความผิดชั้นอาญา อุกฉกรรจ์ (Felony) หรือ ชั้นลหุโทษ (Misdemeanor) ก็ตาม” หลักในคอมมอนลอว์ดังกล่าวต่อมารัฐ ต่างๆ ในออสเตรเลียก็เลยนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของตน เช่นในกฎหมายอาญาของรัฐควีนแลนด์ มาตรา 259 บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดถูกควบคุมตัวไว้โดยชอบด้วยกฎหมายในข้อหา กระทำความผิดฐานใดก็ตาม ให้ตำรวจมีอำนาจค้นตัวบุคคลนั้น และยึดสิ่งของใดๆ ที่พบจากบุคคล นั้น และให้มีอำนาจใช้กำลังได้เท่าที่จำเป็น และมีเหตุอันควรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นี้”⁶ จะ เห็นได้ว่า มีข้อความคล้ายคลึงกับมาตรา 85 วรรคแรก ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของไทยมาก และหลักกฎหมายในอเมริกาเรื่องการค้นที่กระทำต่อเนื่องจากการจับกุม (Search Incidental to a Lawful Arrest) ก็ต้องกับหลักกฎหมายจากคำพิพากษาศาลสูงสุดของอเมริกา เช่น ใน คดีที่ดังมากคดีหนึ่ง คือ *Chimel v. California* ศาลสูงสุดยอมรับหลักการค้นที่กระทำต่อเนื่องจาก การจับกุม แต่จำกัดการค้นเพื่อหาอาวุธ หรือสิ่งของภายในตัวบุคคลผู้ถูกจับจะเข้าถึงอาวุธหรือ พยานหลักฐานได้ในทันทีใดอีกอย่างหนึ่ง ส่วนจะมีอำนาจกว้างกว่ากฎหมายไทยหรือไม่ยังไม่แน่ชัด นัก เพราะมาตรา 85 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใช้คำว่า “ค้นตัวผู้ต้องหาและยึด สิ่งของต่างๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้” ถ้อยคำไม่ได้ระบุว่าค้นได้เพียงตามตัวผู้ต้องหาอย่าง กฎหมายของรัฐควีนแลนด์ แต่ถ้าอ่านมาตรา 85 ทั้งหมดอย่างต่อเนื่องกันก็เข้าใจได้ว่ากฎหมาย ไทยให้ ตำรวจค้นและหาหลักฐานได้จากตัวผู้ถูกค้นเช่นกฎหมายออสเตรเลียเท่านั้น

ตามคอมมอนลอว์ของออสเตรเลียมีลักษณะเช่นเดียวกับของสหรัฐอเมริกาคือหมายค้น ต้องมีข้อความบ่งบอรายละเอียดมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ออสเตรเลียถือหลักตามคอมมอนลอว์ ของอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศแม่บท หมายค้นระบุเพียงว่าค้นหาของกลางที่อาจพิสูจน์ความผิด (Incriminating Evidence) ของจำเลย หมายเช่นว่านี้ไม่ชอบหมายทั่วไปต้องระบุทรัพย์สินอะไรบ้าง ที่ตำรวจจะทำการค้น และค้นหาสิ่งของอย่างใดประเภทใดโดยยึดยึดจะออกหมายค้นได้จะต้อง พอใจว่าข้อมูลที่ได้รับโดยคำสาบานของเจ้าหน้าที่ ที่ขอออกหมายมีเหตุอันควรเชื่อว่าสถานที่ที่จะ เข้าตรวจค้นมีสิ่งของบางอย่างต้องระบุประเภทของสิ่งของนั้น เช่น มีค ปืน ยา เอกสาร ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้ทำความผิดฐานใดที่ปรากฏในหมายนั้น อีกทั้งระยะเวลาที่ทำการค้นเวลาใด นานเท่าไร ถ้าในหมายไม่ระบุประเภทความผิดเอาไว้ ศาลออสเตรเลียยึดหลักของอังกฤษถือว่า หมายนั้นไม่สมบูรณ์⁷

⁶ กฎหมายทำนองดังกล่าวคือมาตรา 33(1) ของประมวลกฎหมายอาญารัฐซัสมาเนีย, มาตรา 236 ของ ประมวลกฎหมายอาญารัฐออสเตรเลียตะวันตก, มาตรา 8(1) ของ The South Australia Police Offences Act 1953 และมาตรา 35310 ของรัฐบัญญัติความผิดอาญาของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ค.ศ. 1900.

⁷ ดูเปรียบเทียบกับมาตรา 60 ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จะเห็นว่าใกล้เคียงกันมาก

ข) การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

ประเทศออสเตรเลียเป็นที่มีความเจริญก้าวหน้าทางการเงินประเทศหนึ่งในโลกและมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การเป็นที่หลบซ่อนพักพิงของผู้กระทำความผิดต่าง ๆ ดังนั้นเหล่าอาชญากรจึงมักนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นไปใช้จ่ายหรือทำการเปลี่ยนสภาพเพื่อปกปิดการกระทำความผิดและเพื่อหาผลประโยชน์เพิ่มขึ้นในประเทศ รัฐบาลของประเทศจึงได้ตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวม 4 ฉบับ ได้แก่

Customs Act 1901 กฎหมายฉบับนี้⁸ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ให้รัฐมีอำนาจยึดรายได้ ซึ่งมีที่มาจาก การซื้อขายยาเสพติดไม่ว่ารายได้นั้น จะเป็นเงินสด เช็ค หรือทรัพย์สินก็ตาม⁹ รวมทั้งกำหนดให้อำนาจศาลสั่งปรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในจำนวนที่สูงเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการซื้อขายยาเสพติด¹⁰

Proceeds of Crime Act 1987 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินไว้ว่า¹¹

- 1) ให้อำนาจศาลสั่งยึดทรัพย์สินที่ใช้หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด
- 2) ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขออำนาจศาล สั่งให้สถาบันการเงินส่งข้อมูลของบุคคลใดให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือเชื่อว่าข้อมูลที่สถาบันการเงินนั้น แสดงว่าบุคคลนั้นกำลังจะกระทำหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้อหาขั้นรุนแรง (Serious Offence) อันได้แก่ การค้ายาเสพติด การร่วมกันฉ้อโกง การเลียงภาษี และการฟอกเงิน หรือแสดงว่าบุคคลนั้นได้รับหรือกำลังจะได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการกระทำความผิด
- 3) ให้สถาบันการเงินต้องทำการเก็บรักษาหลักฐานทางการเงินไว้อย่างน้อยเจ็ดปี
- 4) ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขอหมายค้นจากศาลได้หรือให้ขอหมายค้นจากศาลโดยทางโทรศัพท์ได้ ในกรณีมีเหตุเร่งด่วนหากเจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่าผู้ใดมีทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดไว้ในครอบครอง

5) บทกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำการฟอกเงิน ได้แก่ ในกรณีผู้กระทำเป็นบุคคลธรรมดา ให้ปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีผู้กระทำนิติบุคคล ให้ปรับไม่เกิน 600,000 เหรียญ

อาจกล่าวได้ว่า กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 ดังที่ได้กล่าวมาเป็นกฎหมายริบทรัพย์สิน ซึ่งกฎหมายในลักษณะเดียวกันนี้ได้ถูกนำไปใช้ในระดับ รัฐด้วย กฎหมายนี้กำหนดให้มี

⁸ ไชยยศ เหมมะรัชตะ, “รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน”, หน้า 50.

⁹ Customs Act 1901 มาตรา 229.

¹⁰ Customs Act 1901 มาตรา 229.

¹¹ สุรพล ไตรเวทย์. เรื่องเดิม. หน้า 48-51.

มาตรการยึด อาชัต์ และริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดอาญาหรือได้รับจากการกระทำ ความผิดอาญาที่กำหนดไว้โดยเฉพาะมาตรา 81¹² และมาตรา 82 ของกฎหมายนี้ ได้กำหนดความผิด เกี่ยวกับการฟอกเงินไว้กฎหมายกำหนดด้วยว่าสถาบันการเงินจะต้องรักษาร่องรอยทางการเงิน เอาไว้โดยการเก็บรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้เป็นเวลา 7 ปี กล่าวไว้ว่าความผิดมูลฐานของการฟอก เงินตามกฎหมายฉบับนี้ คือ การกระทำความผิดข้อหาร้ายแรง โดยผสมผสานไปกับมาตรการของรัฐ ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน¹³ Financial Transaction Report Act 1988 มีวัตถุประสงค์ และหลักการครอบคลุมถึงธุรกรรมเกี่ยวกับการเงินทุกประเภทและมีเจตนาเพื่อเป็นเครื่องมือ เจ้าหน้าที่ของรัฐในการสอบสวนการกระทำความผิดต่างๆ เช่น การหลีกเลี่ยงภาษี การกระทำ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัทการฟอกเงินจากการค้ายาเสพติด และจากองค์การ อาชญากรรม เป็นต้น โดยกำหนดให้สถาบันการเงินมีหน้าที่รายงานคำสั่งการ โอนเงินระหว่าง ประเทศ

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเดิมที่ ออสตรเลียมีกฎหมายสำคัญสำหรับ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คือ Cash Transaction Report Act 1988-CTR Act แต่เนื่องจาก มีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายและการดำเนินการของหน่วยงานกลาง ในการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงได้มีการพัฒนากฎหมาย CTR Act และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องคือ Proceeds of Crime Act 1987, Telecommunications (Interception) Amendment Act 1987 และ Mutual Assistance in criminal Matters Act 1987 ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทาง รายงานของคณะกรรมการ Royal Commission เมื่อต้นปี ค.ศ. 1987 รายงานดังกล่าวได้ระบุถึงการ เคลื่อนย้ายเงินจากแหล่ง “เศรษฐกิจใต้ดิน” (Underground Economy) ไปสู่แหล่งเศรษฐกิจที่ชอบ ด้วยกฎหมาย ซึ่งแทบเป็นไปได้ที่จะติดตามแหล่งของเงินที่ถูกฟอกแล้ว รายงานระบุด้วยว่าการ ฟอกเงินได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากการใช้บัญชีธนาคาร ซึ่งใช้ชื่อปลอมและใช้วิธีการนี้กับ สถาบันการเงินอื่นๆ ด้วย¹⁴

Telecommunications Act 1991 มีวัตถุประสงค์และหลักการครอบคลุมถึงธุรกรรม เกี่ยวกับการเงินทุกประเภทและมีเจตนาเพื่อเครื่องมือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสอบสวนการกระทำ

¹² มาตรา 81 กำหนดความผิดหลักสำหรับความผิดฐานฟอกเงิน โดยกำหนดโทษจำคุก 20 ปี และ/หรือ ปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญ สำหรับบุคคลธรรมดา สำหรับนิติบุคคลปรับไม่เกิน 600,000 เหรียญ

¹³ สิหนาท ประยูรรัตน์. ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับ มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย. หน้า 4 : 16.

¹⁴ สุพล ไตรเวทย์ เรื่องเดิม. หน้า 50.

ความผิดต่าง¹⁵ จึงกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถขอหมายศาลเพื่อดักฟังทางโทรศัพท์ได้ในคดีที่สำคัญ¹⁶ เช่น คดีฆาตกรรม ยาเสพติด การลักพา การหลบเลี่ยงภาษี การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัทการฟอกเงินจากการค้ายาเสพติด และจากองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น โดยกำหนดให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ รายงานคำสั่งการ โอนเงินระหว่างประเทศจะเห็นว่ากฎหมายว่าด้วยการยึดทรัพย์ในประเทศออสเตรเลีย การค้น และการยึด โดยมากเป็นเรื่องที่กระทำต่อเนื่องกันไปตามคอมมอนลอว์ หรือหลักกฎหมายที่ศาลพิพากษาเอาไว้¹⁷

3.1.3 ประเทศอังกฤษ¹⁸

ก) การตรวจค้น

การตรวจค้นในประเทศอังกฤษ ประเทศอังกฤษถือได้ว่าเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งเป็นแม่แบบของประเทศที่มีการพัฒนากฎหมายอย่างเป็นระบบในเรื่องสิทธิทางอาญาโดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระบวนการทางอาญาของผู้ต้องหาในระบบ Common Law มีหลักเกณฑ์และวิธีการที่น่าสนใจ และเมื่อเปรียบเทียบกับระบบของสหรัฐอเมริกาจะเห็นถึงความแตกต่างของกระบวนการดำเนินคดีแต่ทั้งสองระบบให้ความสำคัญเหมือนกันคือ การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาต้องมีประสิทธิภาพผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษในส่วนนี้ของการศึกษาเปรียบเทียบ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ได้รับการพัฒนาในเรื่องสิทธิทางอาญาก่อนที่จะมีมาตรฐานสากลของสหประชาชาติโดยมีหลักฐานปรากฏตามกฎบัตรแมกนาคาร์ต้า (Magna Crata) และในปัจจุบันคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาที่มีหลักเกณฑ์สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติกาสากลว่าด้วย สิทธิพลเมือง และทางการเมือง เช่น การจับ การควบคุม และการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในการดำเนินคดีโดยมีข้อบังคับที่ตราขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)

การแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาส่วนใหญ่อังกฤษจะนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยมี The Police and Criminal Evidence Act 1984 เป็นแนวทางปฏิบัติโดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนสอบสวน และหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งเพิ่มมาตรการการตรวจสอบการใช้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อคุ้มครองสิทธิให้มีประสิทธิภาพ โดยมี

¹⁵ สิหนาท ประยูรรัตน์. ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย. หน้า 4 : 16.

¹⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ. “รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน.” หน้า 50.

¹⁷ สุรพล ไตรเวทย์. เรื่องเดิม หน้า 52.

¹⁸ สุรพล ไตรเวทย์. เรื่องเดิม หน้า 39.

การแยกการคุ้มครองสิทธิในกรณีคำถามให้การที่จะต้องมีการเตือนและแจ้งสิทธิ กับสิทธิในการมี
 ทัศนคติ ออกคนละส่วน ที่สำคัญสิทธิทั้ง 2 ประการนี้ มีการบังคับใช้สิทธิใช้สิทธิที่อิสระจากกัน
 แต่สุดท้ายหากมีการละเมิดสิทธิจะมีสภาพบังคับเหมือนกัน

การเตือนสิทธิ ประเทศอังกฤษมีความแตกต่างในเรื่องการเตือนสิทธิและการแจ้งสิทธิ
 เมื่อสอบถามคำให้การ โดยก่อนที่ตำรวจจะสอบคำให้การผู้สอบสวนจะต้องเตือนผู้ต้องหาบอกว่า
 “ท่านไม่จำเป็นต้องพูดอะไร เว้นแต่ท่านต้องการจะพูดและหากท่านพูดถ้อยคำของท่านที่ให้การจะ
 ถูกนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล” ซึ่งเป็นการเตือนสิทธิที่จะให้การ โดยผู้ต้องหาสิทธิหนึ่ง
 จะไม่ให้การใดๆ โดยประการสำคัญหากผู้ต้องหาปฏิเสธไม่ยอมให้การใดๆแล้วคณะลูกขุนจะนำ
 ประเด็นการปฏิเสธไม่ให้การใดๆนั้นมาลงโทษเป็นปฏิปักษ์แก่ผู้ต้องหาไม่ได้ นอกจากเตือนสิทธิที่
 จะไม่ให้การอย่างใดๆ แล้วยังมีการแจ้งแก่ผู้ต้องหาด้วยว่าประเด็นใดที่ผู้ต้องหาควรจะให้การเพื่อ
 เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาในชั้นพิจารณา ถือได้ว่าเป็นกระบวนการทางอาญามีความก้าวหน้าในอีก
 ระดับหนึ่ง ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ต้องหาจำนวนน้อยมากจะให้การในประเด็นที่ว่าได้รับประโยชน์ใน
 การสอบสวนการเตือนสิทธิในผู้ต้องหาในอังกฤษมีอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก การเตือนสิทธิเมื่อมีการควบคุมตัว หากมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาจะต้องมี
 การปฏิบัติตามบทบัญญัติในภาค 4 ของ PACE และประมวลระเบียบปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและการ
 สอบสวนผู้ต้องหาซึ่งผู้หน้าที่ปฏิบัติให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้คือ พนักงานควบคุมโดยมีหลักเกณฑ์
 ที่สำคัญว่า ระยะเวลาในการควบคุมที่สถานีตำรวจนั้นจะต้องสั้นที่สุดเท่าที่จะทำได้ และพนักงาน
 ควบคุมจะต้องดำเนินการเตือนสิทธิเมื่อมีการควบคุมอีกครั้งหลังจากที่ได้มีการแจ้งสิทธิแล้วตาม
 Code of Practice วรรค 3.1 ซึ่งอยู่ใน 3 ประการตามที่กล่าวมาแล้ว

ประการที่สอง การเตือนสิทธิที่จะไม่ให้การเมื่อมีการสอบปากคำปัจจุบันมีบัญญัติไว้ใน
 Code of Practice c 10.4 เพราะที่จะไม่ให้การเป็นสิทธิที่ผู้ต้องหาที่อยู่และไม่สามารถบังคับให้
 ผู้ต้องหาให้การใดๆ ได้ เว้นแต่ผู้ต้องหาจะยินยอมให้การเอง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นถ้อยคำที่ผู้ต้องหา
 ให้การจะถูกนำมาใช้เป็นหลักฐานยืนยันเขาในชั้นพิจารณาได้

ส่วนวิธีการเตือนสิทธินั้นในกฎหมายของประเทศอังกฤษมีหลักของวิธีการเตือนสิทธิที่
 คล้ายๆกับของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ จะต้องใช้วิธีการเตือนให้ผู้ต้องหาได้รับรู้ในข้อ
 สาระสำคัญได้ และถ้าหากผู้ต้องหาไม่เข้าใจภาษาอังกฤษก็ต้องจัดหาทนายความเพื่อให้เขาได้
 ปรีกษาก่อน

ขอบเขตของการเตือนสิทธิ ขอบเขตของการเตือนสิทธิมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่
 สำคัญ โดยแยกพิจารณา 2 ประการ คือ สิทธิที่จะต้องเตือนและสิทธิไม่ต้องเตือน

1. สิทธิที่ต้องเตือน

เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเตือนถึงสิทธิที่จะไม่ให้การทันที และที่สำคัญตำรวจจะต้องทำการสอบสวนผู้ต้องหาไม่ได้จนกว่าจะนำตัวผู้ต้องหามาที่ทำการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเมื่อมาถึงจะต้องแจ้งสิทธินั้นซ้ำอีกครั้ง ก่อนที่จะถามคำให้การผู้ต้องหานั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพิจารณาถึงเหตุอันควรสงสัย ผู้ต้องหาได้กระทำผิดหรือไม่ โคนพิจารณาจากพยานหลักฐานเบื้องต้นจากข้อเท็จจริงกับพฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ประกอบ ที่สำคัญอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิดต้องไม่เกิดจากความรู้สึกรังเกียจของตำรวจโดยทุจริต เมื่อตำรวจพิจารณาเห็นว่ามิใช่เหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหากระทำผิดจึงเตือนสิทธิก่อนทำการสอบสวนต่อไป

2. สิทธิที่ไม่ต้องเตือน

มีความผิดบางกรณีที่สามารถดำเนินคดีโดยไม่ต้องมีการเตือนสิทธิของผู้ต้องหาก่อนที่จะมีการสอบถามคำให้การของผู้ต้องหาเมื่อตำรวจพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิด โดยไม่ใช่ความรู้สึกของตำรวจเมื่อพิจารณาหลักฐานแล้ว การสอบถามในเรื่องต่างๆไปของผู้ต้องหาเช่น ชื่อ ที่อยู่ หรือการถามตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น คำถามในระหว่างเรียกรถเพื่อการตรวจค้น เหล่านี้ตำรวจไม่จำเป็นต้องเตือนสิทธิ

นอกจากนี้การสอบถามข้อเท็จจริงแก่บุคคลต่างๆ ไปไม่จำเป็นต้องเตือนสิทธิที่จะไม่ให้การก่อนเพราะเป็นการปฏิบัติงานประจำวัน และหากมีกรณีที่บุคคลใดมาให้ถ้อยคำที่สถานีตำรวจโดยความสมัครใจของบุคคลนั้นเองก็ไม่จำเป็นต้องเตือนสิทธิเช่นเดียวกัน

สภาพบังคับเมื่อมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิ เมื่อมีการกระทำที่เป็นการล่วงละเมิดต่อกฎหมาย ผลจากการละเมิดได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ถือว่าพยานหลักฐานที่ได้มาเหล่านั้นเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบตาม PACE s. 76. Code of Practice ศาลไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานเหล่านั้นลงโทษผู้ต้องหาได้เนื่องจากเห็นว่าพยานเหล่านั้นมีผลกระทบต่อพิจารณาที่เป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับว่าระบบกฎหมายอังกฤษเป็นระบบ Common Law ดังนั้น พยานหลักฐานใดที่ถือเป็นการฝ่าฝืนต่อ PACE ศาลจะวางเป็นหลักไว้ในคำพิพากษา สำหรับพยานหลักฐานที่ได้มาจากการฝ่าฝืนนั้นอาจแยกพิจารณาได้ 2 กรณี

กรณีแรก การได้พยานหลักฐานมาโดยไม่ชอบด้วยวิธีพิจารณาความซึ่งเป็นกรณีที่ตำรวจไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การไม่ได้แจ้งเตือนการปฏิเสธในการมีทนายความ เป็นต้น ถือว่าการให้การของผู้ต้องหาที่ได้มาอันเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิที่จะให้การเป็นผลร้ายต่อตัวเอง ย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้

กรณีที่สอง การได้พยานหลักฐานมาโดยวิธีไม่ชอบ กรณีนี้เป็นการได้พยาน หลักฐาน โดยการใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ มีคำมั่นสัญญา ถูกทรมาน ย่อมไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แม้ตำรวจจะอ้างว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายวิธีพิจารณาความตามกฎหมายก็ตาม

กล่าวโดยสรุปกฎหมายประเทศอังกฤษ ได้หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตั้งแต่กระบวนการจับกุมอย่างเป็นขั้นตอนเช่นเดียวกับของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยให้ความสำคัญถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาให้มีการแจ้งสิทธิและการเตือนสิทธิของผู้ต้องหา เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบสิทธิเบื้องต้นในข้อสาระสำคัญ กับให้สิทธิในการมีทนายความให้การช่วยเหลือผู้ต้องหาตั้งแต่ต้น แต่ที่สำคัญการแจ้งสิทธิในการมีทนายความเข้าช่วยเหลือผู้ต้องหาในการดำเนินคดี เพราะอังกฤษเห็นว่ากระบวนการพิจารณาที่เป็นนั้นต้องมีทนายความของประเทศอังกฤษ นั้นต่างกับของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะประเทศสหรัฐอเมริกาตามหลัก “มิเรนด์้า” จะต้องแจ้งสิทธิเรื่องการมีทนายความให้ผู้ต้องหาทราบตั้งแต่ขณะเริ่มทำการจับกุม เพื่อป้องกันการกระทำใดๆ ที่ไม่ชอบอันผลร้ายแก่ผู้ต้องหาได้ แต่ในประเทศอังกฤษผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกควบคุมได้รับการแจ้งสิทธิในการมีทนายความเมื่อมีการควบคุมตัวผู้ต้องหามาถึงสถานีตำรวจแล้วหรือก่อนที่จะทำการสอบสวนซึ่งขั้นตอนในการแจ้งแตกต่างกัน แต่การคุ้มครองสิทธิในการมีทนายความเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาในการให้คำปรึกษา หรือในการร่วมอยู่ด้วยในขณะที่มีการสอบสวนผู้ต้องหานั้นมีวัตถุประสงค์เดียวกัน นอกจากนี้ อังกฤษยังมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รัดกุม โดยเฉพาะองค์กรศาล Magistrate มีอำนาจตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อนเริ่มกระบวนการพิจารณาของศาลทำให้ทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีผู้ต้องหาได้รับหลักประกันการคุ้มครองที่มั่นคง

การแจ้งสิทธิ เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหา หรือมีการควบคุมตัวบุคคลใดโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบ โดยจะต้องทำการบันทึกการควบคุมและบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาที่เกิดขึ้นนอกสถานีตำรวจเพื่อรวบรวมเป็นพยานหลักฐาน โดยก่อนที่จะนำตัวผู้ต้องหาไปกักขัง เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งสิทธิต่างๆ แก่ผู้ต้องหา และให้ผู้ต้องหาลงลายมือในบันทึกการจับกุม หากผู้ต้องหาปฏิเสธไม่ยอมลงลายมือชื่อให้ตำรวจบันทึกเอาไว้เก็บรวบรวม และเมื่อผู้ต้องหาปฏิเสธไม่ยอมกำหนดให้พนักงานควบคุมมีหน้าที่แจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบโดยเร็วว่า

1. ผู้ต้องหาสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติ หรือเพื่อนว่าเขาถูกจับโดยค่าใช้จ่ายของรัฐ
2. ผู้ต้องหามีสิทธิปรึกษาทนายความเป็นการส่วนตัว ณ สถานีตำรวจโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและ

3. ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิของตนตาม Code of Practice เกี่ยวกับสิทธิในการมีทนายความนั้น จะเห็นได้ว่าสิทธิในการมีทนายให้ทำการแจ้งเมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมมาถึงที่ทำการสถานีตำรวจแล้วนั้น ซึ่งแตกต่างกับของประเทศสหรัฐอเมริกาที่จะต้องมีการแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบเมื่อทำการจับกุม ตามหลักมิแรนด้าเกี่ยวกับสิทธิในการมีทนายความ สิทธิในการมีทนายความปรากฏตาม PACE ซึ่งเป็นหลักประกันที่อังกฤษให้ความสำคัญโดยยินยอมให้ผู้ต้องหาได้ปรึกษากับทนายความก่อนที่จะสอบปากคำผู้ต้องหาทำให้การสอบสวนคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับความน่าเชื่อถือและเป็นธรรมเพราะอังกฤษเชื่อว่า การมีทนายความเข้ามาในคดีเพื่อปกป้องประโยชน์ของผู้ต้องหานั้นเป็นหลักพื้นฐานของกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม ที่จะหาทนายให้ผู้ต้องหาเสมอและหากมีการปฏิเสธในการมีทนายความ ถือเป็นกระบวนการที่ไม่ชอบ ซึ่งอังกฤษยอมรับหลักการในเรื่องนี้

ความสำคัญของทนายความกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา เริ่มจากการมีสิทธิที่จะได้รับคำปรึกษาทางกฎหมาย (Right to Legal Advice) ตาม PACE มาตรา 58 และสิทธิในการมีทนายความร่วมอยู่ด้วยในระหว่างสอบปากคำของผู้ต้องหาตาม The Code of Practice เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมแล้วผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะขอพบทนายความได้ทุกเวลาไม่จำกัดว่าเป็นความผิดเล็กน้อย หรือรุนแรงตาม PACE มาตรา 58(1) ซึ่งทนายความจะให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาในการตอบคำถามของตำรวจ แต่ทนายความจะตอบคำถามแทนผู้ต้องหาในการตอบคำถามของผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะทนายความไม่ได้เป็นผู้ต้องหา สิทธิในการขอพบทนายความตามมาตรา 58(1) ไม่ได้มีการจำกัดแต่เฉพาะผู้ต้องหาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลที่ถูกควบคุมโดยตำรวจ ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะปรึกษากับทนายความ แต่มาตรา 58(1) ไม่ได้หมายถึงการคุมขังเพื่อบรรเทาการพิจารณาของศาล Magistrate เว้นแต่ว่าในขณะที่ถูกควบคุมรอการพิจารณายุ่่นกำลังถูกสอบสวนในความผิดเรื่องอื่นรออยู่ด้วย

นอกจากนี้มีบางกรณีที่ทนายความไม่อาจร่วมอยู่ในการสอบปากคำได้หากผู้ต้องหาขอร้องให้ทนายความออกไปหรือทนายความผู้นั้นมีพฤติกรรมไม่ดี เช่นขัดขวางการสอบสวนและเพื่อเป็นการประกันความมีประสิทธิภาพของทนายความที่มีความเท่าเทียมกันในการคอยให้คำปรึกษา หรือในระหว่างการสอบสวน ประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมาย The Legal Advice and Assistance at Police Station Register Arraignments 1994 กำหนดหลักเกณฑ์ของทนายความที่ทำหน้าที่ในสถานีตำรวจต้องมีใบอนุญาตรับรองความเชี่ยวชาญและไม่ต้องเป็นทนายความที่ว่าคดีในศาลแต่ต้องมีประสบการณ์ในการเป็นทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีส่วนในชั้นพิจารณาหากผู้ต้องหานั้นยากจนและต้องการทนายความจะได้รับแต่งตั้งทนายความของรัฐตาม The Legal Act 1982 โดยรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง

การตรวจค้นคดีอาชญากรรม การค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจตาม SACE มีอยู่ 2 กรณีคือ

1. การค้นในที่สาธารณะ ต้องมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรตามมาตรา 1 ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเรียกให้บุคคลหรือยานพาหนะหยุดเพื่อการตรวจค้น เพื่อหาทรัพย์สินที่ถูกลักทรัพย์ หรือของต้องห้ามตามกฎหมายอื่น ซึ่งหมายถึงอาวุธหรือสิ่งที่สามารถใช้อาวุธ ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือใช้มันการร้ายบุคคล (PACE มาตรา 1) โดยถือมาตรฐานของบุคคลในฐานะและพฤติการณ์เดียวกับผู้ค้นเป็นเกณฑ์และหากเป็นการค้นตัวบุคคลที่กระทำต่อหน้าในที่สาธารณะ มาตรการในการควบคุมการใช้อำนาจการค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจค้นในที่สาธารณะมี 3 ประการ ดังนี้

1) ก่อนที่จะค้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งแก่ผู้ถูกค้นว่าผู้ค้นเป็นใครและวัตถุประสงค์ในการตรวจค้น นอกจากนี้ต้องแจ้งให้ทราบถึงเหตุที่จะทำการตรวจค้นได้ตามกฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้แต่งเครื่องแบบจะต้องแสดงบัตรประจำตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2) หลังการตรวจค้นแล้วจะต้องบันทึกภายในเวลาเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยจะต้องระบุวัน เวลา สถานที่เหตุแห่งการค้น ชื่อของผู้ค้นและผู้ถูกค้น

3) บันทึกนี้จะต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชา และผู้ถูกตรวจค้นสามารถขอสำเนานบันทึกดังกล่าวได้

การตรวจค้นในที่สาธารณะอีกกรณีคือ การตั้งด่านค้นรถบนถนนหลวง ซึ่งเดิมกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ แต่ PACE กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า จะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับตั้งแต่หัวหน้า Superintendent หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับอื่นในกรณีฉุกเฉินสามารถตั้งด่านตรวจรถได้ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดอาชญากรรมที่จับกุมได้ Serious arrestable offence การตั้งด่านนี้จะสามารถกระทำราวละไม่เกิน 7 วัน และการตรวจค้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแสดงฐานะ และตำแหน่งและแสดงหมายที่อนุญาตให้ตรวจค้นต่อผู้ถูกตรวจค้น

2. การค้นเคหสถาน กระทำได้โดยขอหมาย กระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจขอหมายจากศาล Justice of the peace ซึ่งศาลจะเป็นผู้ออกหมายให้เมื่อมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าจะมีความผิดอาชญากรรม Serious arrestable offence เกิดขึ้นและพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดได้มีอยู่ในเคหสถานนั้น แต่พยานหลักฐานนั้นต้องมีใช่พยานหลักฐานที่เป็นความลับ และคำร้องขอออกหมายค้นจะต้องระบุเหตุอันควรและพยานหลักฐานที่ต้องการไปค้นด้วย ถ้าสามารถทำได้ เหตุที่เข้าไปค้นอาจเป็นเพราะต้องการจับบุคคลในเคหสถาน หรือเพื่อช่วยชีวิตบุคคลที่ติดอยู่ในถ้ำถ้ำหรืออยู่ในบ้านหรือเพื่อปกป้องทรัพย์สินที่อาจถูกทำลายในเคหสถาน

ในกรณีที่ต้องการค้นเพื่อหาหลักฐานที่เป็นความลับของลูกความกับทนายความ ความลับบุคคลที่ได้มาจากการประกอบวิชาชีพ หรือธุรกิจ หรือทางการแพทย์ต้องขอหมายค้นจาก

Circuit Judge และศาลจะออกหมายให้ไต่สวนเมื่อไต่สวนแล้วได้ความว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่า พยานหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนในคดีความผิด Serious arrestable offence กล่าวคือเป็น ความผิดอาญาที่อัตราโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป เช่น กบฏ, ฆ่าคนตาย, โจรสลัด เป็นต้น ซึ่งเกิด ขึ้นอยู่ในบ้านนี้ และถ้าไม่ตรวจค้นบ้านก็จะไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว และการค้นนั้นจะ ได้มา ซึ่งพยานหลักฐานอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

การค้นในเคหสถานโดยไม่มีหมายนั้น สามารถกระทำได้ โดยกำหนดให้ผู้จับเป็นเจ้า หน้าตำรวจในเครื่องแบบ และเป็นการตรวจค้นเพื่อจับบุคคล หรือจับบุคคลที่หลบหนีเข้ามาและซุก ตัวในเคหสถาน หรือเป็นการตรวจค้นเพื่อช่วยชีวิตบุคคลในเคหสถานนั้นหรือเพื่อป้องกันการ ทำลายทรัพย์สินอย่างร้ายแรง

การค้นเคหสถานมีหมายนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องกระทำภายใน 1 เดือน นับแต่วัน ออกหมาย โดยต้องแจ้งเหตุแก่การค้น ต้องค้นในเวลาที่เหมาะสม และถ้าเจ้าของบ้านอยู่เจ้าหน้าที่ ตำรวจต้องแสดงหมายและมอบสำเนาหมายค้นให้ด้วย แต่ถ้าเจ้าของบ้านไม่อยู่ต้องปิดหมายค้นไว้ ในที่ที่เหมาะสม เมื่อค้นแล้วต้องทำบันทึกการค้นและบันทึกรายการสิ่งของที่ค้นและยึดไว้ซึ่ง บันทึกรายการดังกล่าว ผู้ค้นต้องมอบให้แก่เจ้าของบ้าน เมื่อผู้นั้นร้องขอ

ข) การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

กฎหมายคอมมอนลอว์ของสหราชอาณาจักรได้รับอิทธิพลการริบทรัพย์สิน โดยผ่าน ทางศาสนาคริสต์คือการริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุการตายของผู้อื่นเรียกว่า deodand ซึ่งมีพื้นฐานมา จากการสมมติทางกฎหมาย (legal fiction) ว่าเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายถือว่าเป็น ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด และอาจใช้ทำร้ายผู้อื่นต่อไปจะต้องถูกริบเพราะผิด กฎหมายในตัวทรัพย์สินนั่นเอง จะไม่พิจารณาความผิดหรือความบริสุทธิ์ของทรัพย์สิน ซึ่งเป็นที่มา ของแนวคิดในการริบทรัพย์สินในสมัยกลาง ใช้หลัก deodand เพื่อยุติการทะเลาะวิวาท การริบ ทรัพย์สินหนึ่งเป็นสาเหตุแห่งการตาย มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้นทดแทน (retribution) ให้กับญาติที่ นื่องของผู้ตายและเชื่อว่าจะทำให้ผู้ตายนอนตายตาหลับ การริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุการตายของ ผู้อื่น ได้ยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติในปี ค.ศ. 1846 การริบทรัพย์สินตามหลัก deodand เป็นการริบ ทรัพย์สินตามความหมายของคำว่า Forfeiture

นอกจากการริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุการตายของผู้อื่น ยังมีการริบทรัพย์สินอีก 2 ประเภท คือ การริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory forfeiture) ระบุให้ริบทรัพย์สินเฉพาะ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิดและการริบทรัพย์สินตามกฎหมายคอมมอนลอว์เป็นการริบทรัพย์สินผู้ ต้องคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต (forfeiture consequent to attainder) เพราะเป็นผู้กระทำความ ผิดทางอาญาร้ายแรงและผู้ทรยศต่อชาติ (felons and traitors) ทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำ

ความผิดถูกริบให้ตกเป็นของพระราชหรือขุนนางผู้ปกครองนคร นอกจากนี้ผู้กระทำความผิดฐานนี้ถือว่าเป็นผู้มีสายเลือดชั่วไม่สิทธิครอบครองทรัพย์สิน ตลอดจนไม่มีการโอนทรัพย์สินไปยังทายาท (Corruption of the blood) การริบทรัพย์สินประเภทนี้มีผลร้ายตกแก่ครอบครัวผู้ต้องโทษมากเกินไปกฎหมายได้ถูกยกเลิกเมื่อปี ค.ศ. 1870 ปัจจุบันคงมีแต่การริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร การริบทรัพย์สินทั้งสองประเภทมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษบุคคลจะริบทรัพย์สิน ตามความหมาย Confiscation

แนวความคิดพื้นฐานในการริบทรัพย์สิน ตามหลัก deodand ไม่พิจารณาถึงความบริสุทธิ์หรือความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน แต่จะพิจารณาตัวทรัพย์สินที่จะก่อให้เกิดความผิดต่างจากริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร และการริบทรัพย์สินผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต ซึ่งพิจารราความผิดของบุคคลและจะริบทรัพย์สินใดต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลลงโทษผู้กระทำความผิด กระบวนการพิจารณาทรัพย์สินดังกล่าวจึงแตกต่างกัน ดังนั้นกล่าวโดยสรุปแล้วกระบวนการพิจารณาทรัพย์สินแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. กระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน

กระบวนการพิจารณาต่อบุคคล (In Personam Proceeding) การริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร และการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและทรยศต่างชาติ เป็นการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษบุคคลดังกล่าว ในการดำเนินคดีเพื่อริบทรัพย์สินทั้ง 2 ประเภทเป็นการฟ้องผู้กระทำความผิดทางอาญาจะต่อพิจารณาว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องจริงหรือไม่ เมื่อโจทก์สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดอาญาจึงจะลงโทษริบทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวได้โดยพิจารณาว่าตัวทรัพย์สินมีความผิดหรือไม่แต่อย่างใด กระบวนการพิจารณาทรัพย์สินในกรณีนี้เป็นส่วนหนึ่งของ

กระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน (In Rem Proceeding) กระบวนการพิจารณาทรัพย์สินตามหลัก deodand เป็นการพิจารณาต่อทรัพย์สิน (In Rem) In Rem หมายถึง กระบวนการพิจารณาคดีที่ดำเนินงาน โดยเฉพาะต่อทรัพย์สินและมีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาล ในกระบวนการนี้เป็นการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สินโดยไม่มีการพิจารณาถึงความผิดของเจ้าของทรัพย์สินคำพิพากษาในกระบวนการนี้มีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเท่านั้นไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ใดได้ และคำพิพากษามีผลผูกพันบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้อ้างว่ามีสิทธิในทรัพย์สิน แม้จะไม่ทราบว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลเป็นเรื่องเขตอำนาจเหนือทรัพย์สินไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรณีอำนาจเหนือบุคคล

2. กระบวนการพิจารณาต่อบุคคล

การฟ้องคดีอาญาอันเป็นกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินคดีโดยตรงต่อบุคคล In Personam มีผลต่อสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้นั้น จำเลยในกระบวนการนี้ คือ บุคคล การพิจารณาคดีเพื่อลงโทษบุคคล ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีคือศาลที่มีเขตอำนาจเหนือบุคคล คำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะคู่ความที่ปรากฏตัวต่อหน้าศาลเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันบุคคลทั่วไป

นอกจากในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์แล้ว ในระบบกฎหมายที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) ก็มีการริบทรัพย์สินโดยฟ้องต่อบุคคลและฟ้องทรัพย์สินโดยตรง เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี้ ประมวลกฎหมายอาญาสหพันธ์รัฐสาธารณรัฐเยอรมันนี้ 1871 มาตรา 40 บัญญัติว่า ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดหรือผู้มีส่วนกระทำความผิด บรรดาที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือได้ใช้ทรัพย์สินไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดอาจถูกริบได้

มาตรา 42 บัญญัติว่า ส่วนในกรณีไม่อาจได้ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้อง การฟ้องริบทรัพย์สินโดยตรงให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1877 มาตรา 430 บัญญัติว่า การฟ้องคดีริบทรัพย์สินหรือทำลายทรัพย์สินสามารถยื่นฟ้องต่อศาลเป็นคดีต่างหากได้ โดยไม่ต้องมีการฟ้องบุคคลผู้กระทำความผิด ด้วยวิธีพิจารณาเพื่อการฟ้องตัวทรัพย์สินโดยตรงซึ่งเป็นข้อยกเว้น โดยปกติการริบทรัพย์สินจะต้องควบคุมการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่า เป็นการจำเป็นที่จะต้องป้องกันมิให้อาชญากรกระทำร้ายได้จากการกระทำผิดกฎหมายเป็นรายได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย หรืออีกนัยหนึ่งคือการเปลี่ยนรายได้ที่สกปรกให้เป็นรายได้ที่สะอาด

การฟอกเงินรายได้จากการกระทำผิดกฎหมาย โดยผ่านทางระบบการเงินเป็นสิ่งที่ยังบ่งบอกถึงความสำเร็จของการประกอบอาชญากรรม บรรดาผู้เกี่ยวข้องในการประกอบจึงได้หาช่องทางที่สะดวก โดยอาศัยสถาบันการเงินในการฟอกเงินเพื่อให้เข้าได้รับประโยชน์จากรายได้สกปรกเหล่านั้น เมื่อโลกได้มีการปรับปรุงให้ระบบการเงินเป็นระบบเดียวกันมากขึ้น และมีการจัดอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายเงินทุนโดยเสรี ก็กลับเป็นการอำนวยความสะดวกในการฟอกเงินของอาชญากร และเป็นผลให้การติดตามสืบสวนเป็นไปด้วยความยากลำบาก

ในฐานะที่อังกฤษ โดยเฉพาะที่ลอนดอนเป็นศูนย์กลางทางการเงินของโลกอังกฤษจึงมีบทบาทสำคัญในการต่อสู้กับการฟอกเงิน ทั้งนี้เพราะสถาบันการเงินและสมาคมให้กู้ยืมเพื่อก่อสร้างอาคาร (Building Society) จะต้องเผชิญกับปัญหาการฟอกเงิน ซึ่งจะต้องเสี่ยงกับการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี และเสียชื่อเสียงในวงการธุรกิจอีกด้วย

อังกฤษเห็นว่าการฟอกเงินมิได้มีวิธีเดียว แต่จะใช้วิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การซื้อการขาย สิ่งของหรูหราหรือฟุ่มเฟือย เช่น รถยนต์ หรืออัญมณี เพื่อให้เงินผ่านเข้าไปในระบบธุรกิจระหว่างประเทศและธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมาย เดิมนั้นในกรณีของยาเสพติดและอาชญากรรมร้ายแรงบางประเภท เช่น ปล้นทรัพย์ เมื่อได้รายได้มาในรูปของเงินสด ก็จำเป็นต้องนำเข้าสู่ระบบการเงินหรือการซื้อขายยาเสพติด ตามท้องถนน ซึ่งได้รายได้มาในรูปของเงินสดก็จะนำเข้าสู่ระบบการเงินเช่นเดียวกัน

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

อังกฤษได้พัฒนากฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหการฟอกเงิน โดยครอบคลุมถึงอาชญากรรมหลัก 3 ประการ คือ ยาเสพติด การก่อการร้าย และอาชญากรรมอื่น ๆ

กฎหมายเกี่ยวกับฟอกเงินของอังกฤษ ซึ่งใช้บังคับในปัจจุบัน มีหลายฉบับ คือ Criminal Justice (Scotland) Act 1987; Criminal Justice Act 1988; Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1987; Criminal Justice (Confiscation) (Northern Ireland) Order 1990; Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1991; Criminal Justice Act 1993 และ Drug Trafficking Act 1994¹⁹

สำหรับกฎหมายซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับฟอกเงินดังกล่าว ผู้วิจัยจะขอกล่าวแต่เฉพาะ Drug Trafficking Act 1994-England and Wales Only สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

มาตรา 49 กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิด สำหรับผู้ที่กระทำการ ปกปิด อำพราง เปลี่ยนสภาพ หรือโอนรายได้ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งเป็นรายได้จากการค้ายาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเลี่ยงการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดฐาน ค้ายาเสพติด หรือหลีกเลี่ยงคำสั่งริบทรัพย์สินหรือการบังคับคดีตามคำสั่งริบทรัพย์สิน นอกจากนี้ผู้ปกปิดอำพรางรายได้อื่นจากการค้ายาเสพติด โดยรู้หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ารายได้นั้นเป็นรายได้จากการค้ายาเสพติดต้องระวางโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 14 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 50 กำหนดความผิดสำหรับการดำเนินการให้ความสะดวกในการเก็บรักษาหรือควบคุมโดยหรือในนามของผู้อื่น ซึ่งรายได้จากการค้ายาเสพติด หรือยินยอมให้มีการใช้รายได้จากการค้ายาเสพติดเพื่อปกป้องคุ้มครองรายได้ดังกล่าว หรือใช้เพื่อประโยชน์ในการให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยวิธีการลงทุน ทั้งนี้โดยรู้หรือสงสัยว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องดำเนินการหรือได้ดำเนินการค้ายาเสพติด หรือได้รับผลประโยชน์จากการค้ายาเสพติด ในกรณีที่ผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้ค้ายาเสพติดได้รายงานข้อสงสัยหรือความเชื่อเกี่ยวกับแหล่งรายได้ที่ผิดกฎหมายต่อตำรวจ หรือต่อผู้กำกับดูแล

¹⁹ สุรพล ไตรเวทย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

แลในกรณีที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้าง และได้รับอนุญาตให้ดำเนินการตามควรแก่กรณี หรือจัดทำรายงานโดยเร็วเท่าที่เป็นไปได้หลังจากที่ได้มีการกระทำ ทั้งนี้โดยการตัดสินใจของตนเอง หรือเขาสามารถแสดงให้เห็นว่า เขามีเจตนาที่จะรายงาน แต่มีข้อต่อสู้ซึ่งมีเหตุผลในการไม่ปฏิบัติเช่นนั้น รายงานดังกล่าวข้างต้นมิได้เป็นการฝ่าฝืน ข้อห้ามเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลอันเป็นความลับ นอกจากนี้มีข้อต่อสู้ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่า บุคคลผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้ค้ายาเสพติด มิได้ทราบว่าการกระทำของเขามีส่วนเกี่ยวข้องกับรายได้จากการค้ายาเสพติดหรือไม่ทราบ หรือมิได้สงสัยว่า เขากำลังกระทำการสนับสนุนช่วยเหลือ ผู้ค้ายาเสพติดสำหรับผู้กระทำความผิดตามมาตรา นี้ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 14 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 51 กำหนดความผิดสำหรับการรับ การครอบครอง หรือใช้รายได้จากการค้ายาเสพติดของบุคคลอื่น โดยรู้ว่ารายได้ดังกล่าวเป็นรายได้จากการค้ายาเสพติด ข้อต่อสู้สำหรับความผิดนี้ จะมีได้ในกรณีที่บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่า ได้รับ ได้ใช้ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์สินจากการค้ายาเสพติด ได้มีค่าตอบแทนที่เพียงพอสำหรับทรัพย์สินนั้น กรณีที่ค่าตอบแทนไม่เพียงพอ นั้นพิจารณาได้โดยเหตุผลว่า มูลค่าของค่าตอบแทนน้อยกว่ามูลค่าของทรัพย์สินที่ได้รับ หรือน้อยกว่ามูลค่าของทรัพย์สินที่มีไว้ในครอบครองหรือใช้ในลักษณะผิดสังเกต สำหรับบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับบริการหรือสินค้า ซึ่งเป็นการตอบแทนในการได้ทรัพย์สินจะไม่ถือว่าเป็นค่าตอบแทน ถ้าเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือผู้อื่นในการค้ายาเสพติด มีข้อต่อสู้ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลผู้รับ ครอบครองหรือใช้ทรัพย์สิน ได้รายงานข้อสงสัยของแหล่งที่มาของทรัพย์สินไปยังตำรวจ หรือแก่ผู้กำกับดูแลในกรณีที่พนักงานหรือลูกจ้างและได้รับอนุญาตให้รับ ครอบครอง หรือใช้ซึ่งทรัพย์สินหรือรายงานโดยเร็วเท่าที่เป็นไปได้ ภายหลังที่ได้รับทรัพย์สิน ทั้งนี้โดยการตัดสินใจของตนเอง หรือเขาสามารถแสดงให้เห็นว่า เขามีเจตนาที่จะรายงาน แต่มีข้อสงสัยต่อสู้ซึ่งมีเหตุผลในการไม่ปฏิบัติเช่นนั้น โดยรายงานดังกล่าวถ้าได้กระทำจะไม่เป็นการฝ่าฝืน ข้อห้ามเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลอันเป็นความลับของหน่วยงาน (ถ้ามี) ผู้กระทำความผิดตามมาตรา นี้ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 14 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁰

กล่าวได้ว่า ศูนย์กลางทางการเงินที่สำคัญของโลกอีกแห่งหนึ่งได้แก่ ประเทศอังกฤษ การหมุนเวียนของเงินตราต่างประเทศจึงมีเป็นจำนวนมาก และการประกอบอาชญากรรมขั้นรุนแรง โดยเฉพาะซึ่งมีที่มาจากการค้ายาเสพติดอันเกิดจากปัญหาต่าง ๆ ตามความเปลี่ยนแปลงของสถานะในสังคมได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเงินทุนเป็นจำนวนมากที่เหล่าอาชญากรได้ใช้ในการดำเนินงานต้องผ่านทางตลาดการเงินในรูปการดำเนินงานอันไม่ชอบด้วยกฎหมายต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้

²⁰ สุรพล ไตรเวทย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

ในปี พ.ศ. 2529 รัฐสภาอังกฤษจึงได้ตราพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อกำหนดให้ การฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดเป็นความผิด รวมทั้งมีบทกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำ หรือการให้ความสะดวกในการเก็บรักษาควบคุม ดูแลหรือลงทุนให้แก่ผู้อื่น โดยรู้หรือควรรู้ว่าผู้ นั้นค้ายาเสพติดเป็นความผิดและมีโทษทางอาญาด້วยเช่นกัน²¹

3.2 มาตรการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมายอื่น

การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมายอื่นนั้น ผู้เขียนนำมาศึกษาตามหลักกฎหมายประกอบไปด้วย พระราชบัญญัติมาตรการใน การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่าง ประเทศในทางอาญา พ.ศ.2535 ประมวลกฎหมายอาญา รายละเอียดกล่าวคือ

3.2.1 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดพ.ศ. 2534

การตราพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาใช้บังคับ โดยสาระสำคัญและหลักเกณฑ์ คือ

ความผิดพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง การผลิต การนำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้เพื่อครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด และให้หมายความรวมถึงการ สมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือหรือการพยายามกระทำความผิดต่างๆ ด้วย

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ หมายความว่าเงินหรือทรัพย์สินใดที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้ ความหมายรวมถึงเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพก็ ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคล อื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม²²

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปราบปรามผู้กระทำความผิด ภายใต้บทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

²¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, “รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน”, หน้า 47.

²² พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 7.

1) ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหาใดๆ เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้คณะกรรมการสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา²³

2) ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อถือได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหา เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหาโดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสน่หา หรือรู้ยู่่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาด้วย²⁴

3) ในการตรวจสอบทรัพย์สินนั้น ถ้าหากว่าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ ก็ให้คณะกรรมการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัด หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต่องหา²⁵

4) ในการตรวจสอบทรัพย์สินดังกล่าว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินรายใดอาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อนหรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินรายนั้นไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีการวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะยื่นคำร้องขอ ผ่อนผัน เพื่อขอรับทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้²⁶

5) ลักษณะของทรัพย์สินซึ่งอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการที่จะตรวจสอบเพื่อยึด หรืออายัดดังกล่าวได้แก่

(1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้องและผลประโยชน์รวมทั้งดอกผลจากทรัพย์สิน

(2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

²³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 19.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 20.

²⁵ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 วรรคแรก.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 22 วรรคสอง.

(3) ทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดของผู้ต้องหาที่ได้รับ ขยาย จำหน่าย โอน หรือยกย้ายไปเสีย ในระหว่างระยะเวลาสิบปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัดและ ภายหลังจากนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการได้ว่าการ โอนหรือการ กระทำนั้น ได้กระทำไปโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน²⁷

6) การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการที่กล่าวมาซึ่งได้กระทำไปโดยชอบด้วย กฎหมายนั้น หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็น ส่วนตัว²⁸

7) เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว และ ทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะ ยื่น ไปพร้อมกับฟ้องหรือจะยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้²⁹

8) บรรดาทรัพย์สินซึ่งพนักงานอัยการ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลให้ไต่สวนนั้น หากคดีมีมูลว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น เว้น แต่บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ได้ยื่นคำร้องก่อนคดีถึงที่สุด และแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) บุคคลนั้นเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้น ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ

(2) บุคคลนั้นเป็นผู้รับ โอนหรือผู้รับประโยชน์ และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ³⁰

9) ในการที่ศาลทำการไต่สวนคำร้องดังกล่าว หากได้ปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือ ผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่ หรือได้เงินมาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่น โดยสุจริตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด³¹

²⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 22 วรรคห้า.

²⁸ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 26.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 27 วรรคแรก.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 29 วรรคแรก.

³¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 29 วรรคสอง.

เมื่อได้พิจารณาหลักฐานกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญไว้ 2 ประการ คือ

มาตรการแรก เป็นการลงโทษผู้สมคบในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อให้สามารถนำบุคคลผู้เป็นตัวการในคดียาเสพติดซึ่งอยู่เบื้องหลังในการจำหน่ายยาเสพติดมาดำเนินคดีและลงโทษตามกฎหมาย

มาตรการที่สอง คือการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นการตัดทอนความสามารถของผู้เป็นตัวการใหญ่ เพื่อมิให้นำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการกระทำความผิดอีกหรือนำไปใช้ในการนำไปขยายขอบเขตของการกระทำความผิด

ลักษณะการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้เป็นวิธีการที่เริ่มมาจากการสืบสวนจากแหล่งที่มาของความผิดไปสู่ตัวทรัพย์สิน กล่าวคือต้องมีผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเสียก่อน เช่น ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก เป็นต้น หลังจากนั้นถ้ามีเหตุสงสัยว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงจะมีการตรวจสอบทรัพย์สินอันจะนำไปสู่การยึดทรัพย์สินในที่สุด ทั้งนี้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายได้แล้วก็จะได้รับทรัพย์สินนั้นกลับคืนไป

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายฉบับนี้จะเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ด้วยการให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินจากการกระทำความผิดไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือฟอกเงินอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์จำกัดแต่เฉพาะในการปราบปรามการค้ายาเสพติดเท่านั้น โดยกำหนดให้มีอำนาจดำเนินการตรวจสอบและยึดหรืออายัดอันนำไปสู่การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากได้มีการพบบัญชีให้ดำเนินการแก่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดประเภทอื่นๆ แต่อย่างใดไม่

ประการที่สอง พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดกำหนดแต่เพียงมาตรการการริบทรัพย์สินที่เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิมเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินโดยการเปลี่ยนแปลงสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้เป็นทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ประการที่สาม จากหลักกฎหมายอาญานั้น ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย จะสามารถรับโทษตามกฎหมายพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศถึงที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการยากที่จะนำตัวหรือต้องใช้เวลาอันที่จะนำบุคคลผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมายพระราชบัญญัตินี้ได้

3.2.2 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535³²

เนื่องจากปัจจุบันนี้ การประกอบอาชญากรรมมีการกระทำร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่ายภายในดินแดนของหลายประเทศ อันเป็นผลทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในแต่ละประเทศโดยลำพัง ไม่อาจทำการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวได้อย่างเด็ดขาด การป้องกันและปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาตินั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการประกอบอาชญากรรมในลักษณะเครือข่ายนั้นจึงสมควรให้ความร่วมมือในการปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวด้วยการกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือและรับความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา จึงได้มีการตรา “พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535” ส่วนในสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ มีดังนี้คือ

ลักษณะของความช่วยเหลือ ได้แก่ ความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการสืบสวน สอบสวน ฟ้องคดี ริบทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา³³

การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) ประเทศไทยอาจให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศผู้ร้องขอได้ แม้ว่าไม่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาระหว่างกัน แต่ประเทศผู้ร้องขอต้องแสดงว่าจะให้ความช่วยเหลือในทำนองเดียวกัน เมื่อประเทศไทยร้องขอ

2) การกระทำซึ่งเป็นมูลกรณีขอความช่วยเหลือนั้น เป็นความผิดที่มีโทษฐานใดฐานหนึ่งตามกฎหมายไทย เว้นแต่เป็นกรณีที่ประเทศไทยกับประเทศผู้ร้องขอมีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาต่อกัน และข้อความในสนธิสัญญาระบุไว้เป็นอย่างอื่น

3) ประเทศไทยอาจปฏิเสธคำร้องขอความช่วยเหลือหากคำร้องขอนั้นกระทบกระเทือนอำนาจอธิปไตย ความมั่นคง หรือสาธารณประโยชน์ที่สำคัญอื่นๆ ของประเทศไทยหรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางการเมือง

4) การให้ความช่วยเหลือต้องไม่เกี่ยวเนื่องกับความผิดทางทหาร³⁴

ในกรณีได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ได้ดำเนินการริบอายัดทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจ เพื่อให้ศาลพิพากษาริบหรือมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้น³⁵

³² ไชยยศ เหมะรัชตะ, “รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน”, หน้า 73 – 75.

³³ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 4.

³⁴ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 9.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 32 วรรคแรก.

ศาลไทยจะพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน ตามคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ต่อเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลต่างประเทศให้ริบทรัพย์สินนั้น และทรัพย์สินนั้นอาจถูกริบได้ตามกฎหมายไทย³⁶

ในกรณีที่ศาลต่างประเทศมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษาหรือมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้ว แต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุดและทรัพย์สินนั้นอาจถูกยึดได้ตามกฎหมายไทย ถ้าศาลไทยเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้นก็ได้³⁷

ในการริบหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวนี้ ให้ศาลไทยพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ แม้ว่าการกระทำความคิดอันเป็นเหตุให้มีการริบหรือยึดทรัพย์สินนั้นจะมีได้เกิดขึ้นในประเทศไทยก็ตาม³⁸

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้วจะเห็นได้ว่า ไม่ได้บัญญัติมาตรการปราบปรามการฟอกเงินไว้โดยตรง แต่ผลของการให้ความช่วยเหลือในการริบหรืออายัดทรัพย์สินแก่ต่างประเทศที่ร้องขอความร่วมมือในเรื่องอาญานั้น ย่อมถือว่าเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการฟอกเงินโดยทางอ้อม กล่าวคือเหล่าอาชญากรผู้ได้รับทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิดในต่างประเทศและอาศัยประเทศไทยเป็นแหล่งในการฟอกเงิน ซึ่งนำทรัพย์สินดังกล่าวเข้ามาเปลี่ยนสภาพและถือครองทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพหรือผ่านการฟอกแล้วในประเทศไทย เมื่อมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศถึงที่สุด ให้ริบทรัพย์สินของบุคคลนั้นซึ่งอยู่ในประเทศไทยศาลไทยมีอำนาจพิพากษาริบหรืออายัดทรัพย์สินนั้นได้

3.2.3 ประมวลกฎหมายอาญา³⁹

ประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ก็คือ โทษ ริบทรัพย์สิน ซึ่งแบ่งออกเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดและการริบทรัพย์สินโดยใช้ดุลพินิจ

การริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด คือ การริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 และมาตรา 34 ซึ่งกฎหมายบังคับให้ศาลต้องริบทรัพย์สินที่ระบุไว้จะใช้ดุลพินิจไม่ริบไม่ได้กล่าวคือ ทรัพย์สินตามมาตรา 32 มีลักษณะเป็นความผิดโดยสภาพของตัวเอง ไม่ว่าจะไม่จะเป็นกรณีทำขึ้นหรือมีไว้ ก็เป็นความผิดทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ได้ก็ต้องริบทั้งสิ้น ไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ใดถูกลงโทษตามคำ

³⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 33 วรรคแรก.

³⁷ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 33 วรรคสอง.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 33 วรรคสาม.

³⁹ ชัยนันท์ แสงปุดตุ, “กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน : ศึกษาเฉพาะกรณีความคิดมูลฐาน”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 72 – 74.

พิพากษาหรือไม่หรือศาลจะพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุใดก็ตาม ทรัพย์สินเหล่านั้นก็ต้องถูกริบทั้งสิ้น การริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 นี้จึงเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินของบุคคลที่รุนแรงและเข้มงวดกว่าการริบทรัพย์สินประเภทอื่นเพราะทรัพย์สินที่ศาลริบได้ในกรณีเช่นนี้ แม้เป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นมิใช่ของผู้กระทำความผิดหรือจะมีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ศาลก็ต้องริบเสมอ นับเป็นการตัดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลโดยเด็ดขาด แต่ถือว่าเป็นความจำเป็นที่กฎหมายจำเป็นต้องบัญญัติไว้เช่นนี้ เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวยอมแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอันเป็นหลักใหญ่ของการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมโดยรวม ส่วนทรัพย์สินตามมาตรา 34(1) นั้นเป็นสภาพของการกระทำความผิดโดยการใช้ทรัพย์สินนั้นเป็นวัตถุประสงค์ขององค์ประกอบความผิด และมาตรา 34(2) เป็นทรัพย์สินที่ได้มาเพราะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โคนทรัพย์สินตามมาตรา 34 นี้จะแตกต่างกันมาตรา 32 ตรงที่ว่าถ้าเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดจะริบไม่ได้ แม้ริบไว้แล้วก็ต้องคืนแก่เจ้าของทรัพย์สินไปตามมาตรา 36

การริบทรัพย์สินโดยใช้ดุลพินิจ คือ การริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 ซึ่งเป็นกฎหมายมิได้บังคับให้ศาลจะต้องริบทรัพย์สินนั้นเสมอไป แต่ให้ตกอยู่ในดุลพินิจของศาล โดยแบ่งออกเป็นสามกรณี

กรณีแรกเป็นกรณีทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งโดยสภาพแล้วจะเป็นทรัพย์สินที่บุคคลยอมมิได้โดยชอบด้วยกฎหมายหากแต่ได้มีการนำเอาทรัพย์สินนั้นไปใช้โดยผิดกฎหมาย คือ ใช้ในการกระทำความผิดที่มีได้มีกฎหมายยกเว้นความผิดไว้ เช่นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 68 ส่วนทรัพย์สินใดที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดอันเป็นทรัพย์สินที่ควรริบตามมาตรา 33(1) ควรจะเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดโดยตรงและหากไม่มีทรัพย์สินนั้นจะกระทำความผิดไม่สำเร็จ แม้จะเป็นอุปกรณ์หรือช่วยเหลือในการกระทำความผิดสำเร็จหรือสะดวกขึ้นก็ตาม

กรณีที่สองคือ ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด แม้ยังมีได้ใช้ในการกระทำความผิดก็ริบได้ แต่ต้องได้ความว่าโดยสภาพของทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งที่ใช้เพื่อกระทำความผิด ไม่หมายถึงทรัพย์สินที่มีไว้เพียงเพื่อใช้ธุรกิจธรรมดาและจะต้องดูจากเจตนาของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญอย่างไรก็ดีทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้มีหลักเช่นเดียวกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด คือ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้สำหรับใช้ในการกระทำความผิดโดยตรงและจะต้องมีเจตนาที่จะกระทำความผิดพร้อมกับมีทรัพย์สินนั้นไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยเจตนาด้วย

กรณีที่สามคือ ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ซึ่งมีความชัดเจนในตัว แต่จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติว่าการได้ทรัพย์สินนั้นมาเป็นความผิดถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติว่าทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นความผิดก็ไม่อยู่ในข่ายที่จะริบได้

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินโดยใช้ดุลพินิจนี้จะเห็นว่ามิวัตถุประสงค์ที่ไม่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือประกอบอาชญากรรมเช่น เงินที่ได้จากการค้ายาเสพติดหรือการเล่นการพนัน เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ให้ได้รับประโยชน์ใดๆ ที่ได้จากการกระทำผิดของตนเองหรือการประกอบอาชญากรรมขององค์กร

3.3 การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

การยึดหรือการอายัดทรัพย์สินนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงเหตุผลและความยุติธรรมเป็นสำคัญ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ถูกสั่งยึด และอายัดมีโอกาสพิสูจน์หลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้น มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้เพิกถอนการยึดหรืออายัดได้

3.3.1 การยึดหรือการอายัดทรัพย์สิน

บทบัญญัติเกี่ยวกับ การยึด สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน⁴⁰

1) ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักยอก ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน⁴¹

2) ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขานุการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไว้ก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม⁴²

3) การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการกำหนดในกฎกระทรวง⁴³

1) ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้น มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ

⁴⁰ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2543). รวมกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง. หน้า 24.

⁴¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 48 วรรคแรก.

⁴² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 48 วรรคสอง.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 48 วรรคสาม.

ความผิด เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง

2) เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณีสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือ สั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ตามอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรม อาจสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ตามบทบัญญัติ มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ กรรมการธุรกรรมเลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมี อำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณีส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจง เป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการ พิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุก ซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัด ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายความวรรคหนึ่ง แสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราช กิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐาน ใดๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กรหรือหน่วยงาน ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จาก ข้อมูลนั้น เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น ไว้ชั่วคราวได้

ผู้มีอำนาจกระทำยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ผู้มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวดังกล่าวคือ คณะกรรมการธุรกรรม แต่ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนหมายความว่าหากชักช้าอาจจะทำให้มีการโอน หรือจำหน่าย หรือยกย้าย หรือปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ไปเสียก่อน เลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก็มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวได้ เมื่อสั่งแล้วต้องรับรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบรายงานและข้อมูล

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมดังกล่าวของคณะกรรมการธุรกรรมนั้น ต้องดำเนินการไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง⁴⁴ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) เมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้รับรายงานการทำธุรกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมแล้ว ต้องตรวจสอบเบื้องต้น ถ้าปรากฏว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจจะมี การโอน จำหน่าย ยกย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เสนอเรื่องให้คณะกรรมการธุรกรรม ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้พบเหตุเช่นนั้น เพื่อให้คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาสั่งการตามมาตรา 48 โดยเร็ว คณะกรรมการธุรกรรมอาจจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมแล้วรายงานให้ทราบก็ได้

2) ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าเรื่องที่เสนอตามข้อ 1 อาจจะมีการดำเนินการตาม มาตรา 49 ได้ กล่าวคือ เห็นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดก็ให้เลขานุการส่งเรื่องให้ พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน แต่หาก ยังขาดหลักฐานบางประการ ก็ให้คณะกรรมการธุรกรรมดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินหรือจะ มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการดำเนินการตรวจสอบ ทรัพย์สินเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานดังกล่าว

3) กรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ก็ให้คณะกรรมการธุรกรรมส่งเรื่องให้เลขานุการดำเนินการตามมาตรา 49 คือ ส่งเรื่องให้อัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อยึดทรัพย์สินเหล่านั้นต่อไป

⁴⁴ กฎกระทรวงฉบับที่ 8 พ.ศ. 2543.

3.3.2 สิทธิร้องขอให้เพิกถอนการยึดอายัดทรัพย์สิน

ผู้ถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดมีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนการยึดอายัดทรัพย์สินนั้นได้ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง⁴⁵ ดังนี้

1) การขอเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดตามมาตรา 48 วรรคสี่ นั้น ให้ผู้ขอยื่นคำขอต่อเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พร้อมด้วยหลักฐานที่แสดงว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นมีใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

2) เมื่อเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ตรวจสอบคำขอและหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วนแล้วให้เสนอคำขอพร้อมทั้งหลักฐานและความเห็นต่อเลขาธิการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อพิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อพิจารณามีคำสั่งเพิกถอน การยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น

3) ให้ผู้ยื่นคำขอมิสิทธิเข้าชี้แจงหรือนำบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาคำขอและหลักฐานที่ได้แสดงไว้ตามข้อ 1)

กล่าวได้ว่าขั้นตอนการตรวจสอบการฟอกเงินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน⁴⁶ สามารถสรุปได้ดังนี้

เมื่อสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน หรือผู้ประกอบการอาชีพที่กฎหมายกำหนดรายงานการทำธุรกรรมที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดต้องรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางการเงินการคลังจะเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุลและวิเคราะห์รายงานและข้อมูลการทำธุรกรรมนั้นก่อน หากปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่นำมาทำธุรกรรมนั้น เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดก็จะเสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงคณะกรรมการธุรกรรม ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจยับยั้ง ยึดหรืออายัด โดยตรง ดังนี้

1) ในขั้นนี้ หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ก็ให้คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ถ้าเป็นกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน) มีอำนาจสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ “ชั่วคราวก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกิน 3 วันทำการ”

⁴⁵ กฎกระทรวงฉบับที่ 9 พ.ศ. 2543.

⁴⁶ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ . (2542). “รวมบทความและสารานุกรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน.” ใน *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับการแก้ไขปัญหาเสพติด* . หน้า 50-52.

2) ถ้าในชั้นนี้มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ก็ให้เฉพาะคณะกรรมการธุรกรรมเท่านั้นมีอำนาจสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ “ชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกิน 10 วันทำการ”

จะเห็นว่าการใช้อำนาจยับยั้งของคณะกรรมการธุรกรรมตาม 1) หรือ 2) ดังกล่าวต้องรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานชั้นหนึ่ง หรือถ้าในชั้นนี้มี “เหตุอันควรเชื่อได้ว่า” อาจมีการโอน จำน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินเกี่ยวพันกับการกระทำความผิด ก็ให้คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (กรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน) มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินสามารถแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นมีใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อให้คณะกรรมการธุรกรรมมีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินประการใดแล้ว ต้องรายงานให้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบเช่นกัน

ในระหว่างที่มีการใช้อำนาจยับยั้ง หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวนี้หรือไม่ก็ตาม กระบวนการขอให้ศาลแพ่งสั่งให้ริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินก็ดำเนินการควบคู่ไปด้วย กล่าวคือ เมื่อปรากฏหลักฐานที่เชื่อได้ว่าต่อคณะกรรมการธุรกรรมว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็ให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งเรื่องให้อัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลแพ่ง เมื่ออัยการยื่นคำร้องและศาลสั่งรับคำร้องแล้ว อัยการหรือเลขาธิการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้ได้รับคำสั่งจากศาลต้องประกาศหรือแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้น ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีแพ่งเพื่อใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านด้วย หลังจากที่อัยการยื่นคำร้องหากมี “เหตุอันควรเชื่อได้ว่า” อาจมีการโอน จำน่าย หรือยักย้าย ไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้พ้นจากอำนาจให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งเรื่องให้อัยการยื่นคำขอฝ่ายร้องขอให้ศาลแพ่งมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว ก่อนมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินก็ได้ ซึ่งศาลแพ่งจะต้องพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควรก็ให้ศาลแพ่งมีคำสั่งตามที่ขอ โดยไม่ชักช้า

ศาลแพ่งจะทำการไต่สวนคำร้องของคู่กรณี หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องของอัยการเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินฟังไม่ขึ้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน แต่ถ้าฟังขึ้นก็ให้ศาลสั่งคืนแก่เจ้าของไป

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของทรัพย์สินมากยิ่งขึ้นกฎหมายนี้จึงเปิดโอกาสให้เจ้าของผู้รับ โอน หรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้น ยื่นคำร้องได้อีก แม้ศาลแพ่งจะได้สั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินไปแล้วก็ตาม แต่ทั้งนี้ ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องภายใน 1 ปี นับแต่มีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุดและต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านได้ก่อนหน้านั้น เพราะไม่ทราบถึงประกาศดังกล่าว หรือหนังสือแจ้งจากเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น แต่ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งในกรณีนี้ ประการใดศาลต้องแจ้งให้เลขาธิการทราบถึงคำร้องและให้โอกาสอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องด้วย⁴⁷

3.4 การร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ เป็นทรัพย์สินที่สามารถร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งว่า ทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ เพื่อมิให้ใช้ทรัพย์สินนั้นเป็นแรงจูงใจในการกระทำความผิด หรือมิให้ผู้กระทำความผิดได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินหรืออีกนัยหนึ่ง คือ การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งมีกระบวนการ และขั้นตอนตามกฎหมายดังนี้⁴⁸

การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการริบทรัพย์สินตามกฎหมายนี้ แต่อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า เมื่อมีการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้วผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย ทรัพย์สินนั้นจะต้องถูกริบหรือตกเป็นของแผ่นดินเสมอไป ทั้งนี้เพราะกฎหมายนี้ได้กำหนดให้มีการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน และความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินว่ามีได้เกี่ยวกับการกระทำความผิดหากพิสูจน์ได้และศาลเชื่อตามนั้น ก็จะได้รับทรัพย์สินนั้นคืนไป

ในการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินจะกระทำได้เมื่อมีหลักฐานเชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยเลขาธิการ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยเร็ว

⁴⁷ อรรถพ ลิขิตจิตตะ. (ม.ป.ป). “ประเทศไทยได้อะไรจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”, ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเตรียมการปฏิบัติเพื่อรองรับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.... สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ม.ป.ท. หน้า 64-65.

⁴⁸ สุรพล ไตรเวทย์, เรื่องเดิม. หน้า 100.

พนักงานอัยการมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจ หากเห็นว่าเรื่องที่เสนอมายังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะแจ้งให้เลขาธิการทราบ โดยระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นด้วย เพื่อให้ดำเนินการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมแล้ว แต่กรณี

เมื่อเลขาธิการดำเนินการแล้ว จะส่งเรื่องไปให้พนักงานอัยการพิจารณา อีกครั้งหนึ่ง แต่ถ้าพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุเพียงพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะชี้ขาด ซึ่งถ้าผลการชี้ขาดเป็นอย่างไร พนักงานอัยการและเลขาธิการจะต้องปฏิบัติตามนั้น แต่ถ้าคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ ก็จะต้องปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 49 หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเลขาธิการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งตามมาตรา 51 ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควรให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอ โดยไม่ชักช้า ตามมาตรา 55

ตามบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดขั้นตอนการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน⁴⁹ ดังนี้

1) ภายใต้งบบังคับมาตรา 48 วรรคหนึ่งในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้น ตกเป็นของแผ่นดิน โดยเร็ว⁵⁰

2) ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ให้พนักงานอัยการรับแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุข้อไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน⁵¹

3) ให้เลขาธิการรับดำเนินการตามวรรคสองแล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน ให้พนักงานอัยการรับแจ้งให้เลขาธิการทราบ

⁴⁹ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. *รวมกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศที่เกี่ยวข้อง*. หน้า 25.

⁵⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 วรรคแรก.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 49 วรรคสอง.

เพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขานุการ และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขานุการปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ⁵²

4) เมื่อคณะกรรมการมิวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการตามวรรคสามแล้วให้เรื่องนั้นเป็นที่สุดและห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้อพยพหลักฐานใหม่อันสำคัญซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้⁵³

5) เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ให้ศาลสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้น และประกาศอย่างน้อยสองวันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอก่อนศาลมีคำสั่งกับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขานุการเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน ก็ให้เลขานุการมีหนังสือ แจ้งให้ผู้นั้นทราบ เพื่อใช้สิทธิดังกล่าว การแจ้งนั้นให้แจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายของผู้นั้นเท่าที่ปรากฏในหลักฐาน⁵⁴

6) ในกรณีตามวรรคหนึ่งถ้ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดฐาน ให้เลขานุการส่งเรื่องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก่อน⁵⁵

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อำนาจของพนักงานอัยการในการร้องขอให้ศาลสั่งทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน อาจสรุปสาระสำคัญ⁵⁶ ได้ดังนี้

1) เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากมาตรา 38 กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลใดไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน ตามเงื่อนไขในมาตรา 38 ต่อมาก็จะเป็นขั้นตอนที่ 2 คือ การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยเร็วตามมาตรา 49 หมายความว่า

⁵² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 วรรคสอง.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 49 วรรคสี่.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 49 วรรคห้า.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 49 วรรคหก.

⁵⁶ วิชัย ตันติกุลานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 162-166.

คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการมีอำนาจสั่งอายัดหรือยึดทรัพย์สิน ได้ชั่วคราว แต่ทรัพย์สินนั้นก็ยังไม่ตกเป็นของแผ่นดินและจะตกเป็นของแผ่นดินต่อเมื่อมีคำสั่งศาล โดยพนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเช่นนั้น

2) คำว่าภายใต้บังคับมาตรา 38 หมายความว่า ทรัพย์สินที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินนั้นต้องผ่านขั้นตอนตามมาตรา 38 คือ คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการได้ตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม ตามที่สถาบันการเงิน หรือสำนักงานที่ดินฯ หรือผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายการเงิน ได้รายงานมาให้ทราบตามที่ระบุในมาตรา 13 มาตรา 15 และมาตรา 16

3) หลังจากที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 48 วรรคหนึ่งแล้ว หากปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้นั้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดหมายความว่า เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือเป็นทรัพย์สินที่เปลี่ยนแปลงโดยจำหน่ายจ่ายโอนหรือประการใด ๆ จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและได้ทรัพย์สินใหม่ ดังนี้ก็ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณา

4) เมื่อพนักงานอัยการได้รับเรื่องดังกล่าวจากเลขาธิการแล้ว ก็จะพิจารณาว่าสมควรหรือมีเหตุที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินหรือไม่ หากพนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องที่ส่งมานั้นสมบูรณ์พอที่จะร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลแพ่ง หากพนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินส่งมานั้นยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน ก็ให้พนักงานอัยการแจ้งให้เลขาธิการ โดยระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนไปด้วย หมายความว่าต้องระบุเหตุผลที่ยังไม่อาจยื่นคำร้องทั้งนี้เพื่อให้เลขาธิการดำเนินการต่อไปคือส่งหลักฐานมาเพิ่มเติม

5) เมื่อเลขาธิการได้รับเรื่องคืนจากอัยการแล้ว ต้องส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องส่งไปภายในเวลากี่วัน แต่เป็นที่เข้าใจว่าต้องส่งไปโดยเร็วเพราะคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวตามมาตรา 48 วรรคหนึ่งนั้นมีกำหนดเวลาไม่เกิน 90 วันเท่านั้น

6) เมื่อพนักงานอัยการได้รับเรื่องเพิ่มเติมจากเลขาธิการแล้ว ถ้าเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินก็ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบ

7) เมื่อเลขานุการทราบเรื่องที่ยกการแจ้งมาแล้วต้องส่งเรื่องนั้นให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้อัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินหรือไม่

8) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนด 30 วันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขานุการ การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในกรณีนี้จะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 วรรคสาม⁵⁷ ซึ่งหมายความว่าต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้งหมดเท่าที่มีอยู่มิใช่เท่าที่มาประชุมและมีใช้คณะกรรมการทั้งคณะซึ่งมี 25 คน แต่หมายถึงกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเท่าที่มีอยู่ ณ ขณะนั้นทั้งหมด เช่น กรรมการลาออก 2 คน และตายไป 2 คน จำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นก็คือ 21 คน การลงมติตามปัญหาดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ก็คือ 2 ใน 3 ของ 21 คน คือ ต้องมีคะแนนเสียงต้องไม่น้อยกว่า 14 คะแนน

9) หากการวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวไม่ได้คะแนนเสียงข้างมาก 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ก็ดี หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดเรื่องดังกล่าวภายในเวลา 30 วันนับแต่รับเรื่องจากเลขานุการก็ดี ก็ต้องปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการคือ ไม่ต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินทั้งหมดหรือบางส่วน

10) เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีคำสั่งชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องก็ดี หรือไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนด 30 วันนับแต่รับเรื่องจากเลขานุการก็ดี และได้มีการปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการไปแล้ว ถือว่าเรื่องยึดทรัพย์ของผู้นั้นเป็นอันถึงที่สุด ห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญ ซึ่งน่าจะทำให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ (ข้อนี้เป็นหลักการเช่นเดียวกับกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาเด็ดขาดแล้ว จะสอบสวนบุคคลผู้นั้นอีกในเรื่องเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147) จึงให้เสนอเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องขอต่อศาลอีกครั้งหนึ่งและต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมด คือ ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นด้วยก็ต้องส่งเรื่องให้

⁵⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 29 วรรคสาม.

คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพิจารณาอีกและการวินิจฉัยต้องมีเสียงข้างมาก 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ดังที่กล่าวมาแล้ว

อาจกล่าวได้ว่า ในการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน จะกระทำได้เมื่อมีหลักฐาน ซึ่งเชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยเลขาธิการคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณา เพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาล มีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยเร็ว⁵⁸

3.5 การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการมีคำสั่งให้ยึด หรืออายัด

การค้นยึดและการจัดเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือ เลขาธิการมีคำสั่งยึดหรืออายัดตามมาตรา 57 กำหนดให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินกำหนด อย่างไรก็ตามถ้าทรัพย์สินดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษา ไว้ หรือการเก็บรักษาจะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการ อาจสั่งให้ดำเนินการดังนี้⁵⁹

- 1) ให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้น ไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือ หลักประกัน หรือ
- 2) ให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือ
- 3) นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงินทราบ

โดยการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดในกรณีที่ ทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการมิใช่ทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิด จะต้องคืนทรัพย์สินนั้น พร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตาม จำนวนที่คณะกรรมการกำหนดให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ให้ชดเชย ราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือตามราคาที่ได้จากการ ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุด ของดอกเบี้ยเงินฝากประเภทประจำของธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืนหรือชดเชยราคา แล้วแต่กรณี

⁵⁸ พ.ต.ท.ขวัญชัย ลิ้มประเสริฐกุล, เรื่องเดิม, หน้า 77.

⁵⁹ สุรพล ไตรเวทย์, เรื่องเดิม, หน้า 108-109.

ทั้งนี้ การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพดังกล่าวข้างต้น จะเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ตามบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้⁶⁰ ดังนี้

1) การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด⁶¹

2) ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้เป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการอาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกันหรือให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้⁶²

3) การให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด หรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสองให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด⁶³

4) ถ้าความปรากฏในภายหลังว่า ทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสอง มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้คืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนดให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ให้ชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่

⁶⁰ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. *รวมกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง*. หน้า 28.

⁶¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 57 วรรคแรก และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543 ประกอบ

⁶² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 57 วรรคสอง.

⁶³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 57 วรรคสาม และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด และการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2543 ประกอบ

กรณี ทั้งนี้ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประเภท ฝากประจำของธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืนหรือชดใช้ราคา แล้วแต่กรณี⁶⁴

5) การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามวรรคสี่ให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการกำหนด⁶⁵

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัด อาจสรุปสาระสำคัญ⁶⁶ ได้ดังนี้

1) การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดตามคำสั่งของคณะกรรมการ ธุรกรรมหรือเลขาธิการตามมาตรา 57 วรรคแรก ต้องปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนด (ฉบับที่ 1) ว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด ทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 38 นั้น เป็นการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วันเท่านั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงต้องเก็บรักษาและจัดการเก็บทรัพย์สินนั้นไปตามระเบียบป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฉบับดังกล่าวซึ่งลงนามโดยรองนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้ได้รับมอบหมาย จากนายกรัฐมนตรีให้ทำหน้าที่เป็นประธานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2) การรับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไปดูแล การนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือการนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ ตามมาตรา 57 วรรคสอง เนื่องจากทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดมาได้ตามมาตรา 38 (3) นั้นให้ยึดหรืออายัดไว้ได้ไม่เกิน 90 วัน ในระหว่างนั้นก็ต้องดำเนินการให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ก่อนที่จะมีคำสั่งศาลดังกล่าวการเก็บรักษาทรัพย์สินนั้น อาจจะไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้นานถึง 90 วัน เพราะทรัพย์สินนั้นอาจจะเสียหายหรือเสื่อมสภาพเพราะเหตุที่ไม่มีการใช้ประจำ ทรัพย์สินที่ยึด บางอย่างเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ดังนี้ ในกรณีดังกล่าว เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจจะมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่ระบุ ไว้ในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสียรับ ทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด และการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อ ประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2543 (ฉบับที่ 2)

⁶⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 57 วรรคสี่.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 57 วรรคห้า และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ พ.ศ. 2543.

⁶⁶ วิชัย ตันติกุลานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 177-178.